

7. Селіванова О.О. Основи теорії мовної комунікації // Черкаси, 2011. – 350 с.

8. Черепанова И. Заговор народа. Как создать сильный политический текст // Москва, 2002. – 464 с.

Лаврусенко М.І.

кандидат філологічних наук, доцент,

*Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка*

РОМАН АНДРІЯ КОКОТЮХИ «ЧЕРВОНІЙ» ЯК ПРИКЛАД МАСОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Андрій Кокотюха – прозаїк, сценарист, автор більше п’ятдесяти книг, один із засновників Творчої асоціації «500». Левову частку доробку автора складають гостросюжетні детективи для дітей і дорослих, які розраховані на масового читача. Окремий пласт із творів цього жанру належить пригодницько-історичним романам. У них автор намагається заглибитися в історію України часів визвольних змагань 20-х років ХХ століття та в часи Другої світової війни на території нашої батьківщини. Художні полотна цього тематичного спрямування, на думку С. Філоненко, розраховані на «мислячого, допитливого та патріотичного читача» [5, с. 76], того, додамо, котрий хоче пізнати замовчану довгі роки радянської влади нашу минувшину, перепрочитати і переосмислити її з позиції сьогодення.

Знаковим у контексті нашої розмови є екранізований роман А. Кокотюхи «Червоний», у якому йдеться про боротьбу на території Волині вигаданого командира летючої групи УПА Данила Червоного (Остапа) за незалежність своєї землі в післявоєнні часи, про опір українських націоналістів системі в радянських таборах Півночі.

Переваги і художні «прорахунки» твору прокоментовано у розвідках-рецензіях В. Кіпіані [5], О. Лапинської [10], О. Петренко [11], С. Пиркало [12], Т. Фасолі [13] та ін. Зауважимо також, що загалом художні

здобутки А. Кокотюхи не обділені увагою літературознавців (Т. Ільницька [4], С. Філоненко [14], Я. Бригадир [1; 2] та ін.).

Автори публікацій одноставно наголошують, що проза А. Кокотюхи є кращим зразком масової української літератури. Коментуючи пригодницько-історичну белетристику А. Кокотюхи, С. Філоненко, зокрема, підкреслює: «Важко сказати, чого тут більше: особистого інтересу до «білих плям» та «чорних дір» минулого або прагнення бути в мейнстрімі, щоб задовольнити підвищений попит публіки на історичну белетристику» [14, с. 76].

У контексті цих висновків цікавою є й позиція самого автора щодо масової літератури і місця в ній історичної белетристики. А. Кокотюха вбачає масову літературу атрибутом державної політики та ідеології [8]. Він визнає: «Звісно, можна назвати розворот у бік історичних реконструкцій прикладом кон'юнктури. Проте, говорячи про книжковий ринок, на який такі книги приходять, мусимо визнати: «кон'юнктура» – винятково ринкове поняття. І якщо звернутися до ширшого, ніж є, читача, простіше засобами заангажованого українською історією твору, чому б не обрати такий шлях. Адже успіх «Чорного ворона» – не лише в скандальності та гострому сюжеті, а й також у радикальній спробі вивести українську історію, передусім – ХХ століття, з питомо російського контексту...» [9] (виділення наше – М. Лаврусенко).

А. Кокотюха у своїх пригодницько-історичних романах, як і В. Даниленко, В. Шкляр та ін., змальовує тип сильного українського чоловіка, непохитного, здатного вступити в конфронтацію з владою задля відстоювання як особистої свободи, так і волі держави. Зауважимо, що такого героя в українській літературі довгий час бракувало. Його поява пояснюється історичним часом, місією якого є виховати в українцеві національну людину, мотивовану на розвиток держави. У зв'язку із цим, безумовно, роман митця «Червоний» у виграшній ситуації, адже перед читачем постає отаман УПА Данило як чоловік з бездоганним військовим вишколом, мудрий організатор, послідовний борець за національну й особисту свободу. Приваблює в героєві і його відповідальність за кохану жінку, і здатність віддано любити.

Роман А. Кокотюхи «Червоний» не можна назвати літературою факту, адже реальних подій і ситуацій він не зображує. Проте автор наголошує, що, змальовуючи боротьбу українців за свої національні права після Другої світової війни, він вивчав мемуари повстанців, читав «публікації українських істориків, зокрема, це Володимир В'ятрович, Іван Патриляк, який, до слова, був першим читачем цього рукопису» [7]. Письменник стверджує також, що спеціально їздив до Луцька, на Волинь, спілкувався з учасниками тих подій, вів бесіди і з представником КДБ, котрий поділився, як ловили воїнів-упівців. Дослідник Т. Фасоля вказує на серйозні фактологічні ляпи роману «Червоний» А. Кокотюхи і твердить, що вони руйнують довіру до тексту вдумливого читача [13]. Митець із певним викликом заявляє: «Якщо виникають запитання щодо невідповідності подій у романі історичним фактам, то це означає, що вони стосуються й компетентності відомих істориків. Усі закиди до історичної частини свідчать про те, що, українці дуже мало знають свою історію і не хочуть у ній розбиратися» [3]. Припускаємо, що документальна правда, художньо осмислена в творі, викликає довіру читача, проте, на наш погляд, і художній вимисел, в якому правдиво окреслений дух епохи, також завойовує читацьку популярність. Обраний А. Кокотюхою Гоголівський художній тип історичного повіствування, вважаємо, ніяк не шкодить антиколоніальній спрямованості роману, оскільки риторика тексту суголосна атмосфері зображеного часу.

Письменницька стратегія у «Червоному» анти- і постколоніальна. Політика радянської держави у романі виписана у негативному ключі, однак автор не пропонує реципієнтові готових висновків. Їх мусить зробити читач самостійно, осмисливши правду-оповідь кожного героя твору про опір тоталітарній системі повстанців-націоналістів на Західній Україні. Така побудова діалогу митця з читачем дає право визнати, що роман А. Кокотюхи «Червоний» займає гідне місце серед творів масової української літератури. Не всі грані його художньої природи вивчені, що засвідчує актуальність подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Бригадир Я. Сучасна українська масова література через призму індивідуальності Андрія Кокотюхи / Ярослава Бригадир // Волинь філологічна: текст і контекст. – 2015. – Вип. 19. – С. 41-50. або Режим доступу до публікації: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vftk_2015_19_6.
2. Бригадир Я.О. Творчість Андрія Кокотюхи як взірець сучасної української масової літератури / Я.О. Бригадир // Літературознавчі студії. – 2015. – Вип. 1(1). – С. 50-59. або Режим доступу до публікації: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Lits_2015_1%281%29__8.
3. Глуховський М. Автор роману «Червоний» Андрій Кокотюха: З головного героя я хотів зробити українського Рембо (інтерв'ю) / Михайло Глуховський. – Режим доступу до публікації: <https://rozmova.wordpress.com/2017/09/10/andrij-kokotukha-8/>.
4. Ільницька Т. Образ повстанця в сучасному українському історичному романі / Тетяна Ільницька. – Режим доступу до публікації: <http://probarpera.org/publication/13/29796/obraz-povstantsya-v-suchasnomu-ukrajinskomu-istorychnomu-romani.html>.
5. Кіпіані В. Війна після війни/ Вахтанг Кіпіані / Кокотюха А. Червоний. – Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. – С. 7-8.
6. Кокотюха А. Червоний / Андрій Кокотюха. – Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. – 320 с.
7. Кокотюха А. «Червоний» не просто роман – це громадянська позиція / Андрій Кокотюха. – Режим доступу до публікації: <http://life.pravda.com.ua/book/2012/12/4/116960/>.
8. Кокотюха А. Чому «елітні» українські письменники ненавидять масову літературу?/ Андрій Кокотюха. – Режим доступу до публікації: <http://artvertep.com/print?cont=544>.
9. Кокотюха А. Чому український детектив відходить в історію?/ Андрій Кокотюха. – Режим доступу до публікації: <http://litakcent.com/2015/04/24/chomu-ukrajinskyj-detektyv-vidhodyt-v-istoriju/>.
10. Лапинська О. Швидко читати, але довго думати: про роман Андрія Кокотюхи «Червоний» / Ольга Лапинська. – Режим доступу до публікації: http://www.bbc.com/ukrainian/entertainment/2012/12/121214_book_2012_readers_review_kokotuha_dt.shtml.
11. Петренко О. Скельця ідеологічних романів. Кокотюха та Забужко про УПА, насилля і жінок / Олена Петренко / Україна Модерна. – 23.10.2013 або: Режим доступу до публікації: <http://uamoderna.com/blogy/olena-petrenko/skelczya-ideologi>.
12. Пиркало С. «Червоний» Андрія Кокотюхи: патріотичний роман про УПА / Світлана Пиркало. – Режим доступу до публікації: http://www.bbc.com/ukrainian/entertainment/2012/11/121120_book_2012_review_kokoty_uha_ko.shtml.

13. Фасоля Т. Роман Кокотюхи «Червоний»: пласкі герої і фактологічні ляпи / Тарас Фасоля. – Режим доступу до публікації: http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/42306/Roman_Kokotuhu_Chervonyj_plaski_geroji_i_faktologichni.

14. Філоненко С. Пригодницько-історична белетристика Андрія Кокотюхи: діалог з традицією / Софія Філоненко // Літературний процес: методологія, імена, тенденції. – Вип. 6. – 2015. – С. 76-79.

Личук С.В.

*кандидат філологічних наук, доцент,
Івано-Франківський національний медичний університет*

СЛОВОТВІРНІ ГЕОГРАФІЧНІ ДІАЛЕКТИЗМИ ІВАНО-ФРАНКІВЩИНИ

Специфічність народних географічних назв Івано-Франківщини проявляється в їх діалектній неоднорідності, яка характеризується розмежуванням досліджуваного масиву на різні етнографічні регіони: Гуцульщину, Бойківщину, Покуття, Опілля. Відповідно, на досліджуваному терені побутують гуцульські, бойківські, покутські й наддністрянські говірки, що входять до південно-західного наріччя української мови. Лексичний склад говірок регіону, як і інших діалектів, на всіх часових зрізах найбільшою мірою поповнюваний за допомогою деривації, коли нові слова творені від уже наявних у мові коренів та основ, а в старих розвинулися нові значення. Говіркам зазначеної території властиві майже всі способи словотворення, що й іншим українським діалектам та літературній мові.

Структурна характеристика народної географічної лексики на позначення рельєфу та його частин Івано-Франківщини дає можливість навести по декілька прикладів новоутворених слів.

Географічні назви є різними за частиномовною належністю та структурним типом, переважають іменники. Розширення складу апелятивної географічної лексики Івано-Франківщини відбувається завдяки значній кількості фонетичних, морфологічних і словотвірних